

Datum
2025-12-02

Namn
Fredrik Östbom

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se
kopia: u.s.remissvar@regeringskansliet.se

Er referens/dnr
U2025/01477

Remissvar på betänkandet Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning i skolan (SOU 2025:72)

Almega är Sveriges största arbetsgivar- och branschorganisation för tjänsteföretag och den största förbundsgruppen inom Svenskt Näringsliv. Med över 10 000 medlemsföretag som tillsammans sysselsätter mer än 500 000 medarbetare i ett 60-tal branscher, har vi en central roll på den svenska arbetsmarknaden.

Almega AB vill lämna följande synpunkter på betänkandet *Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning i skolan (SOU 2025:72)*.

Sammanfattning

Almega menar att svensk skola behöver ett nytt finansieringssystem som säkrar likvärdighet och utgår från elevernas faktiska behov. Utredningens förslag räcker emellertid inte, eftersom de bygger på kommunala genomsnittskostnader som varken speglar kvalitet eller lokala skillnader. De stora skillnaderna i resurser mellan kommuner – upp till 70 000 kronor per elev – riskerar att cementeras. Almega avvisar det föreslagna 6-procentsavdraget för fristående skolor, som skulle slå hårt mot sektorn. Samtidigt saknas en helhetsanalys av hur de många nya förslagen sammantaget påverkar huvudmännen. Sammantaget riskerar förslagen att försvaga valfriheten och inte leverera den stabila, rättvisa finansiering som skolan behöver.

Övergripande synpunkter på betänkandet

Almega menar att svensk skola behöver ett nytt och hållbart finansieringssystem som garanterar en skola för alla – oavsett bakgrund, bostadsort eller huvudman. Valfriheten är en central styrka i svensk skola

och ska inte vara beroende av föräldrarnas ekonomi. Därför behövs en finansiering som bygger på nationella principer, men som anpassas efter lokala förutsättningar och elevernas faktiska behov.

De förslag som presenterats i utredningen bedöms tyvärr som otillräckliga. Systemet bygger i hög grad på kommunernas genomsnittliga kostnader, utan att ta hänsyn till kvalitet, lokala förhållanden eller vilka resultat resurserna faktiskt leder till. Skillnaderna mellan kommunernas satsningar på skolan är i dag alldeles för stora – upp till 70 000 kronor per elev – vilket riskerar likvärdigheten i hela landet. Detta märks särskilt inom resursskolorna, där dagens finansiering skiljer sig kraftigt mellan kommuner.

Almega ser positivt på nationella riktvärden som kan ge en normerande effekt och motverka att kommuner kraftigt underfinansierar sin skolverksamhet. Däremot avvisas bestämt förslaget om ett avdrag på 6 procent för fristående skolor. Dessa skolor är redan i dag underfinansierade med över 10 000 kronor per elev och år, och ett ytterligare avdrag riskerar – enligt en rapport som Sweco tagit fram till Almega Utbildning – att tvinga hälften av de fristående skolorna att lägga ned.

Utbudsansvaret behöver också granskas närmare och baseras på faktiska kostnader. Almega vill att möjligheten prövas att även fristående skolor kan ta del av detta ansvar, liknande systemet med garantiplatser i förskolan.

Sammantaget uttrycker Almega oro över den stora mängden förslag som lagts under mandatperioden, ofta utan helhetsanalys eller full finansiering. För fristående skolor innebär flera av förslagen både högre kostnader och lägre intäkter, samtidigt som detaljstyrningen ökar och minskar utrymmet för innovation och pedagogisk utveckling.

Almega varnar därför för att förslagen i sin nuvarande form riskerar att kraftigt begränsa valfriheten och försämra förutsättningarna för de elever och vårdnadshavare som valt en fristående skola.

10.5.1 Merkostnader för utbudsansvaret

Almega avstyrker utredningens förslag om att kommuner generellt ska få göra ett avdrag på 6 procent från friskolornas grundbelopp. Förslaget vilar inte på tillräckligt underbyggda analyser av kommunernas faktiska kostnader för det så kallade utbudsansvaret. Utredningen kan varken visa att kostnaden är likartad i alla kommuner eller att just sex procent skulle vara en rimlig nivå. Ett schablonavdrag riskerar därför att slå blint och drabba friskolor i kommuner där sådana kostnader inte ens uppstår under ett givet år.

Almega menar att kommuner bör ersättas när verkliga och verifierbara kostnader uppstår – men då måste det också framgå vilka kostnader som faktiskt belastar kommunen och i vilken omfattning. Beräkningar från Svenskt Näringsliv visar dessutom att utredningen överdriver kostnaderna för överkapacitet, och att en mer korrekt siffra ligger närmare 1,4 procent än de 3,4 procent som utredningen anger. Inte heller utredningens antagande om löpande beredskap är styrkt. I själva verket kan ett plötsligt inflöde av elever lika gärna minska kostnaderna genom bättre kapacitetsutnyttjande, medan kostnadsökningar endast uppstår vid större trösklar som att en helt ny klass måste skapas.

Vidare påverkas både kommunala och fristående huvudmän av demografiska förändringar, konkurrens från nyetablerade skolor och rörliga kostnader som hyresavtal. Kommuner har dessutom verktyg som fristående skolor saknar, exempelvis möjligheten att plombera lokaler och undanta kostnader från skolpengsberäkningen. Redan i dag kan kommuner dessutom använda glesbygdstillägg för att kompensera för utbudsansvaret, vilket cirka 40 procent av kommunerna gör.

Almegas bedömning är att utredningen gör en missvisande historisk jämförelse med det tidigare 15-procentsavdraget. I slutet av 1990-talet kunde fristående skolor ta ut elevavgifter utöver skolpengen, vilket innebar att valet av skola inte var kostnadsfritt för familjer. Ett nytt avdrag riskerar därför att underminera principen om likvärdiga villkor och hota den svenska modellen där elever ska kunna välja skola oavsett föräldrarnas ekonomi.

Almega menar att även fristående skolor skulle kunna bidra till utbudsansvaret, exempelvis genom ett system liknande det som redan finns inom förskolan, där kommunen kan använda fristående verksamhet för att säkra tillgången på platser. Med bättre samordning och ett gemensamt skolval kan ansvaret delas mer ändamålsenligt.

Slutligen varnar Almega för att ett avdrag på 6 procent skulle få långtgående konsekvenser. Många fristående skolor har en rörelsemarginal under denna nivå och skulle tvingas stänga vid en sådan neddragning. Det vore ett hårt slag mot mångfalden och mot de elever som valt en fristående skola.

FÖR ALMEGA

Fredrik Östbom
Näringspolitisk chef